

האמנות והדימוי המושלם

לאורך הדורות יצרה האמנות תבניות דימויים שהיו מודל למה נחשב יפה ומושלם. האמן היוצר ראה באמנות כלי שדרכו יוכל לבטא את אידאל היופי, כלומר את מה שאינו קיים במציאות. בכך ראה עצמו כיוצר יופי ולא רק כמתאר את מה שלפניו.

המתבונן ביצירה ראה לפניו דימוי מושלם וביקש להידמות אליו. מכאן שבבסיס הקשר בין אמנות וחיים קיים פער מובנה, וכל ניסיון לבטל אותו יוצר בהכרח שינוי.

קל מאוד להחיל מודל זה על עולם הפרסום ועל המציאות היומיומית.

לשפר את הטבע ואף לנצח אותו

הרצון ליצור יופי שהוא נעלה מן המציאות ובכך מתקשר למושגים נצחיים של יופי, הוליד התערבות חריפה בגוף האדם, ויצר עיוותים המלווים לא פעם בכאב גדול.

בתאילנד, למשל, ראו בצוואר ארוך ביטוי ליופי נעלה, ועל כן החלו להאריך את צווארן של נערות רכות בעזרת חישוקים. בכל שנה הוסיפו חישוק עד לקבלת המראה המבוקש.

יופי - מושג רחב

אנו מעוניינים להרחיב את תפיסת המונח יופי ולהתייחס להיבטים נוספים כמו אותנטיות שהיא יופי - היופי שבתנועה (כמו בשיר של הביטלס "something in the way she moves"), היופי שבקול, היופי שבאנרגיה, היופי שבקרינה, יופי שקיים בתוך הדברים עצמם, יופי סמוי שיש לחפש אותו, יופי שניתן להגדרה ולכימות לעומת יופי שאיננו ניתן להגדרה ולכימות. יש יופי שהוא תוצר של התפיסה התרבותית ויש יופי שהוא בעיני המסתכל.

באמצעות ערכה זו ניתן לפעול להעשרת השיח החברתי והפרטי ביחס לערך היופי החיצוני והפנימי, הדומה והשונה, ואיך הדימוי העצמי שלנו מושפע מן ההיסטוריה שלנו, מדפוסי החשיבה של משפחת המוצא שלנו, מן הנורמות החברתיות, מן הסטראוטיפים שסביבנו, מן המודלים שאנחנו מחקים ומעריצים ומן המדיה. יותר מכך, עד כמה מה שאנחנו רוצים ומייחלים לו ("האני האידאלי") הוא באמת הדעה האישית שלנו?

בסין הקיסרית ראו בכף הרגל הקטנה מושא של יופי ותשוקה, ולכן נהגו לקשור בחותלות את הבוהן של הכלות הצעירות, ובכך עצרו את גדילת כף הרגל שלהן. נשים אלה סבלו מכאבים קשים, ונדונו למעשה לשבת כל היום בלי יכולת ללכת על רגליהן. לתמונה ופרטים - וויקיפדיה:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Footbinding>

לנשים באפריקה האריכו את השפה התחתונה בעזרת דיסקית. ככל שהעיגול היה גדול יותר, נחשבה האישה למושכת יותר.

גם האמנות באירופה ובאמריקה יצרה תבניות לא טבעיות של יופי.

לדוגמה, הרגל הארוכה נחשבת ליפה ומושכת, וכדי להאריכה הגביהו את העקב. מעצב-העל ג'ימי צ'ו יוצר נעלי נשים שקשה לדמיין כיצד ניתן לצעוד בהן.

במאה ה-18, בצרפת, בחצר המלך לואי ה-15, פרח אופנה שלמה שנועדה לשנות את מראה גוף האישה. בעזרת איפור כבד הבהירו את צבע הגוף והעניקו לו מראה חרסינה. המותניים נקשרו היטב במחוך ושמלות עצומות יצרו דגם פעמון גדול סביב גוף האישה. מובילת הטעם באותה התקופה הייתה מאדאם פומפדור אהובת המלך.

המחוך הפך לפריט לבוש מקובל במאה ה-19, והוא לחץ על הצלעות התחתונות עד כדי כך שלעתים גרם לשינוי במבנה הגוף. כל זה נעשה כדי ליצור את מבנה "שעון החול" האידיאלי.

היופי בחברה המערבית

החיפוש אחר היופי וההרמוניה נמצא ביסוד התרבות והחשיבה של יוון העתיקה, וכל ההוגים והאמנים ביקשו לבטא אותם. התקופה הקלאסית, בערך בשנת 450 לפני הספירה, נחשבת לפסגת היצירה היוונית ונקודת מוצא לתרבות המערב כולה. אם נבחן את התוצאות שאליהן הגיעו היוונים בחיפושם הבלתי נלאה, נגלה שני מאפיינים מפתיעים:

א. אין ולא יכול להיות יצור חי העונה על האידאל המבוקש.
אם נתבונן בראש פסל קלאסי נגלה כי:

◀ הפנים סימטריים לחלוטין, דבר שאינו קיים במציאות.

◀ הפסל יישר את קו המצח עם קו האף, ביטל את השקע שביניהם ויצר קו רצוף. אין דבר כזה במציאות, ואילו היה, אותו אדם היה פוזל בעיניו והיו לו קשיי ראייה חמורים.

◀ הפרופורציות והחלוקה של גודל העיניים, האף והפה אינן לפי המציאות, אלא על פי מערכת של יחסים מספריים שיוצרים ביניהם הרמוניה. בנוגע לגוף כולו נקבע שיחס הראש לגוף הוא 1:7, כלומר הראש נכנס שבע פעמים בגוף.

ב. אידאל אחד מתחלף באחר, וכל דור של אמנים ראה אותו אחרת.

בערך בשנת 420 לפני הספירה, דור אחד אחרי השיא הקלאסי, נקבע כי היחס יהיה מעתה 1:8. אמנם הסימטריה וקו המצח נשארו, אך כעת עבר היופי מן השקט האצילי וההרמוניה המספרית אל היופי החושני בתנועה ערה. שימו לב לשתי הדוגמאות הבאות, רק 30 שנה מפרידות ביניהן:

הקפלים הישרים הפכו לסוערים, הגוף הצנוע החל להתבלט (שימו לב לכתף החשופה), ובכלל, התחושה היא פחות רצינית ויותר נהנתנית.

בתקופות שבאו לאחר מכן התבססו על האמנות היוונית בחיפוש אחר אידאל היופי, אלא שבכל מקום ותקופה הוא נראה שונה לחלוטין. שימו לב לשני הציורים הללו מתקופת הרנסנס, ונסו לעמוד על השינויים ביניהם המתייחסים למושג היופי:

ליאונרדו דה-וינצ'י, מונה ליזה, 1504

ליאונרדו דה-וינצ'י צייר את המונה ליזה, תמונה קטנה יחסית, במשך ארבע שנים. גם לאחר כל הזמן הזה הוא סירב למסור אותה וטען כי אינה גמורה. היופי, לפי דה-וינצ'י, הוא כל כך חמקמק, שכל שינוי של תנוחה, מבט, אור ורקע משנים אותו לגמרי. משום כך נותרה המונה ליזה כחידה והחיוך שלה שומר סוד. זוהי אישה שבכל רגע נראית לנו ולעצמה, ובוודאי לצייר - שונה.

בוטיצ'לי, לידת ונוס, פרט, 1485

בוטיצ'לי חיפש דמות חלומית, עדינה ושממית. יופי זה אינו קשור לעניינים של גוף ואנטומיה, הוא כל כולו שיר הלל לקו הארוך והחופשי, שבא לידי ביטוי בשיער, בפנים, בצוואר ובכל השאר.

